

νιῶν καὶ προλήψεων διὰ τῆς κατανοήσεως τῶν ἀμεταβλήτων αἰτίων ἐξ ὧν τὰ παντοδαπὰ ἀποτελέσματα ἐν ἡμῖν καὶ ἐν ἡμῶν παράγονται, καὶ τὸν ἐν τῇ ψυχῇ ἔνστικτον τοῦ εἰδέναι ἔρωτα διὰ τῶν καθαρῶν καὶ ὁρθῶν ἀντιλήψεων ὅ,τι πλείονος ἀληθειῶν ἱκανοποιῶν καὶ ἀναπαύων.

Ἀλλ' ὅπως ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἐπίγνωσις ὁδηγῇ κατ' εὐθείαν ἀπροσκόπτως τὸν ἄνθρωπον καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ὑπέρτατον τῶν ἀληθειῶν ἀπασῶν αἷτιον, πρὸς αὐτὴν τὴν ἀσέβηστον τοῦ φωτὸς ἐστίαν, πρὸς ἣν ἡ ἀένναος τῆς ἀγαθότητος ἀντανάγκη ἀνάγκη ἀπόλυτος τῆς ὑποταγῆς τῆς βουλήσεως εἰς τὸ κράτος τῶν ἠθικῶν νόμων, οὗς ἔθηκεν ἐν τῇ συνειδήσει ὁ πάνσοφος καὶ μεθέτης, προνοῶν καὶ κηδόμενος τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὡς ἀτόμου καὶ ὡς μέλους τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας. Ὅτε ἡ ὁρασις πάσχει ἐκ δεινῆς ὀφθαλμίας, ἣν γὰρ καχεκτικὴ τοῦ αἵματος ἢ τοῦ ὀπτικοῦ ὀργάνου κατάστασις ἀδυνατεῖ ὁ ἄνθρωπος ν' ἀτενίσῃ πρὸς τὸν ἥλιον τῆς ἡμέρας, ὁρᾷ δὲ μᾶλλον αὐτῷ ἢ ἐν τῷ σκοτεινῷ διχτριβῇ. Ὁμοίως καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, ἡ συνειδήσις, ἀμβλυοπούσα ἐκ τῆς κακῆς ἀνωμαλίας καὶ βουλευτικῆς καχεξίας, σκοτοδινίᾳ πρὸς τὸν ὄψιν τοῦ ἀπλέτου φωτὸς τῆς ὑψίστης ἀρχῆς τοῦ ὄντος, τοῦ νοητοῦ καὶ ἠθικοῦ ἡλίου τῆς σοφίας καὶ ἀγαθότητος, καὶ περὶ μᾶλλον προσπταίους ἐν ταῖς ἀφεγγέσιν ἀτραποῖς τοῦ βίου, ἐν αἷς ἐπικρατεῖ ἡ ἑλλειψις τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ διότι καὶ τὸ ἀληθές ἐν αὐταῖς δὲν ὑπάρχει.

Ἐν τῷ σχολείῳ, ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ δέον ἀμφοτέρω ἐπιδιώκωνται, καὶ τοῦ νοὸς ὁ φωτισμὸς, καὶ τῆς βουλῆσεως ἡ διάπλασις καὶ ἐπικόσμησις. Ἐνταῦθα τὸ ἀγαθὸν, ἡ ἀρετὴ, τὸ ἀληθές, ἡ ἐπιστήμη, εἶδος δ' ἐν ἀμφοτέροις τὸ καλόν, ἡ τὴν μεγίστην ἠθικὴν ἀξίαν· ἡ ἀπουσία ἐκατέρου τούτων καὶ ἀντικατάστασις διὰ τοῦ ψευδοῦς ἢ τοῦ κακοῦ ἔχει συμπαράστατον τὸν τὴν αἰσχρόν· τῶν καλῶν τεχνιτῶν τὰ ἀμίμητα ἀριστουργήματα διαπρέπουσι καὶ ἐξέχουσιν ἐπὶ τῇ κλασικότητι αὐτῶν, ἡ παράστασις τοῦ ἰδεώδους καλοῦ ὠρίσθη καὶ ἐρρυθμίσθη.